

S 1042

S. 1042

[31]

BIBLIOTEKA „SPRAW NARODOWOŚCIOWYCH” – Nr 31

WIKTOR ORMICKI

WARUNKI I MOŻLIWOŚCI EMIGRACJI ŻYDOWSKIEJ

19

WARSZAWA

37

NAKŁADEM INSTYTUTU BADAŃ SPRAW NARODOWOŚCIOWYCH

WYDAWNICTWA INSTYTUTU BADAŃ SPRAW NARODOWOŚCIOWYCH

I. SERIA „BIBLIOTEKA NARODOWOŚCIOWA”

1. Tadeusz Katelbach: Niemcy współczesne wobec zagadnień narodowościowych. 1932 zł 3.—
2. Dr Władysław Józef Zaleski: Międzynarodowa ochrona mniejszości. 1932 „ 3.—
3. Leon Wasilewski: Skład narodowościowy państw europejskich. 1933 „ 3.—
4. Witold Sworakowski: Międzynarodowe zobowiązania mniejszościowe Polski. 1935 „ 3.—
5. Dr Mikołaj Kowalewski: Polityka sowiecka na Ukrainie w świetle dokumentów i faktów (w druku) „ 3.—

II. SERIA „POLACY ZA GRANICĄ”.

1. Witold Sworakowski: Polacy na Śląsku za Olzą. 1937 zł. 9.—

III. SERIA BIBLIOTEKA „SPRAW NARODOWOŚCIOWYCH”.

1. Zygmunt Stoliński: Liczba i rozmieszczenie Niemców w Polsce. 1927 zł 1.—
2. Zygmunt Stoliński: Szkolnictwo niemieckie w Polsce. 1927 „ 1.—
3. Stanisław Czosnowski: Sprawy mniejszości narodowych w Unii Międzynarodowej Stowarzyszeń Ligi Narodów. 1928 zł —.50
4. Dr Wacław Junosza: Szkolnictwo polskie w Niemczech. 1928 r. (wyczerpane).
5. Mapy rozsiedlenia ludności polskiej i litewskiej na terenie Republiki Litewskiej i na obszarach północno-wschodnich Rzeczypospolitej. 1929 (w języku polskim i francuskim) „ 3.—
6. Dr Alfons Krysiński: Liczba i rozmieszczenie Ukraińców w Polsce. 1929 „ 2.—
7. Stanisław Gorzuchowski: Ludność litewska na kresach Państwa Polskiego. 1929 „ 1.50
8. Dr Alfons Krysiński: Liczba i rozmieszczenie ludności polskiej na kresach wschodnich. 1930 „ 2.—
9. Dr Stanisław Orsini-Rosenberg: Program badań socjologicznych w zakresie zagadnień narodowościowych w województwach wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej. 1930 „ 1.—
10. Dr Jerzy Gliksmann: Struktura zawodowa i społeczna ludności żydowskiej w Polsce. 1930 zł 2.—
11. Dr Alfons Krysiński: Ludność polska a mniejszości w Polsce w świetle spisów ludności 1921 i 1931. 1933 „ 2.—

WIKTOR ORMICKI

WARUNKI I MOŻLIWOŚCI EMIGRACJI ŻYDOWSKIEJ

Odbitka ze „Spraw Narodowościowych”
R. XI, Nr 3

1937

NAKŁADEM INSTYTUTU BADAŃ SPRAW NARODOWOŚCIOWYCH

Demo geogr.

<http://rcin.org.pl>

S. 1092 [31]

DRUKARNIA
TECHNICZNA
SP. AKC.
WARSZAWA
CZACKIEGO 14
TELEFONY:
614-67 i 877-98

Przyczyn emigracji żydowskiej szukać należy przede wszystkim w anomaliiach struktury zawodowej, socjalnej i demograficznej, które wyciskają na rozmieszczeniu, występowaniu i gospodarczym znaczeniu ludności żydowskiej niezatarte piętno.

I tak następstwem spaczony na skutek przerostu pośrednictwa i drobnego rzemiosła struktury zawodowej jest koncentracja elementu żydowskiego po miastach. Rozmiarom zniekształcenia struktury socjalnej daje świadectwo dysproporcja, zachodząca pomiędzy ekonomicznym znaczeniem szczupłej garstki żydowskiej burżuazji i finansjery a przygniatającą przewagą liczebną gospodarczo słabego proletariatu. Osobliwością struktury demograficznej jest niski odsetek zawodowców, wśród których dużą rolę grają samodzielnicy, oraz wyjątkowo wysoka liczba zawodowo-biernych, czego gospodarcze „pendant” stanowią liczne, drobne i ledwie wegetujące warsztaty, uginające się pod brzemieniem wielkiej masy utrzymywanych członków rodzin.

Kierunki emigracji. Wzmiankowane właściwości struktury zawodowej, socjalnej, demograficznej i gospodarczej czynią ze społeczności żydowskiej nie tylko medium szczególnie wrażliwe na wszelkie zmiany koniunkturalne w obszarach stałego zamieszkania, ale wywierają przemożny wpływ na wybór krajów imigracji. Pada on z reguły na niedoludnione obszary rolnicze, na tereny cywilizacyjnie młode, zdradzające niedorozwój handlu i rzemiosła, lub gdy idzie o elementy finansowo zasobniejsze, na ośrodki wzmożonego pośrednictwa handlowego, czy też na silnie uprzemysłowione okręgi, jako tereny, których stosunki ekonomiczne i poziom gospodarstwa społecznego roszą perspektywy zarobkowe.

Charakter gospodarczy krajów emigracji. Odwrotnie, głównymi obszarami wychodźstwa są przeludnione i przemysłowo niedorozwinięte kraje rolnicze, oraz tereny objęte ruchem nacjonalizmu gospodarczego i kulturalnego. Usuwanie i usuwanie się elementu żydowskiego pozostaje tu w związku już to z rosnącym przeludnieniem rolniczym, które pociąga za sobą spadek obrotów handlowych i zmniejszanie się zapotrzebowania na artykuły pochodzenia przemysłowego,

już też z ciasnotą rynków miejskich na skutek zaniku i ograniczenia konsumpcji. W obu wypadkach nacisk przyrostu nie znajdującego zatrudnienia zuboża i dynamizuje społeczeństwo, godzi w pojemność i chłonność rynku i przygotowuje grunt pod ideologię nacjonalizmu gospodarczego i kulturalnego. Ostatecznie nacisk gospodarczy ludności autochtonnej (diaspory) tężeje i zwraca się w kierunku opanowania tych gałęzi zawodowych, które do niedawna jeszcze pozostawały w sferze wpływów elementu żydowskiego; z tą chwilą dostaje się żywiol żydowski w dwa ognie: kryzysu gospodarczego jak też nacjonalizmu i nacisku demograficznego co tak dalece utrudnia jego sytuację, iż jedynym wyjściem staje się zmiana środowiska t. j. wychodźtwa.

Skład zawodowy, socjalny i demograficzny emigracji żydowskiej jest wiernym odbiciem tych okoliczności społeczno-gospodarczych, wśród których proces wychodźtwa dojrzewał. Emigracja zwraca się za morze, jest rodzinna i stała, a w lwiej części handlowo-rękodzielnicza.

Odmienne oblicze wykazuje jedynie ideowa emigracja palestyńska.

Potencjał emigracyjny ludności żydowskiej w Polsce. Określenie potencjału emigracyjnego ludności żydowskiej w Polsce nie jest możliwe z powodu braku odpowiednich metod. Niemniej wstępna analiza wewnętrznych wędrowek ludności żydowskiej na terenie wschodniej Polski (na wschód od południka Warszawy) wykazuje, iż szereg powiatów objęty został w latach 1921—1931 regresją elementu żydowskiego, a na dużych obszarach zaznaczył się odpływ części przyrostu naturalnego. Napływ ludności żydowskiej zanotowano albo w obszarach notorycznego wyludnienia wojennego, albo też w okolicach i miastach o donioślejszym znaczeniu handlowym. Cofanie się (regresja) elementu żydowskiego wykazuje bardzo charakterystyczną regionalizację. Ma ono miejsce w obszarach intensywnej ukraińskiej akcji spółdzielczej, w okolicach stagnującego zaludnienia, wzdłuż granicy polsko-sowieckiej, oraz w powiatach objętych silniejszym ruchem radykalno-narodowym.

Innymi słowy wewnętrzne przesunięcia ludności żydowskiej potwierdzają na wstępie sformułowaną tezę o gospodarczym uwarunkowaniu migracji żydowskich i ich związku z charakterem gospodarstwa społecznego zarówno w obszarze emigracji, jak i imigracji wewnętrznej.

Potencjał emigracji zagranicznej jest niewątpliwie jeszcze silniejszy. Świadczą o tym badania przeprowadzone z inicjatywy p. I. Bornsteina, dyrektora Biura Ekonomiczno-Statystycznego przy CeKaBe, w kilkunastu miastach i miasteczkach środkowej Polski nad ilością kandydatów do emigracji.

Wyniki upoważniają do stwierdzenia, iż uruchomienie pewnych środków finansowych, umożliwiających pokrycie kosztów przejazdu niezamożnej ludności, względnie usunięcie przeszkód stawianych przez kraje imigracyjne, wywołałoby silny odpływ ludności żydowskiej.

Ograniczenia imigracyjne, których rola gospodarcza i demograficzna jest na tyle znana, iż nie wymagają szerszej dyskusji, są najczęściej następstwem przyczyn ekonomicznych lub narodowo-kulturalnych.

Jako zabieg o charakterze gospodarczym stosują reglamentację przychodźstwa zarówno rządy par excellence kapitalistyczne, jak i robotniczo-socjalistyczne, choć z różnych pobudek. Rządy kapitalistyczne uciekają się do ograniczeń imigracyjnych w momentach załamywania się korzystnej koniunktury, kiedy dalszy napływ sił roboczych grozi komplikacjami nie tyle na rynku pracy, co na skutek narastania bezrobocia, radykalizacji proletariatu i możliwych niepokoїв socjalnych. Rządy socjalistyczne zmiierzają poprzez reglamentację przychodźstwa do utrwalenia zdobyczy socjalno-gospodarczych autochtonnej zorganizowanej klasy robotniczej, która niechętnie odnosi się do imigracji w ogóle, ponieważ sam fakt zwiększenia podaży rąk do pracy grozi obniżeniem skali płac, a co za tym — i stopy życiowej.

Drugim ważkim motywem ograniczeń imigracyjnych bywają coraz częściej względy narodowo-kulturalne; wypływają one z niechęci do żywiołów nie poddających się asymilacji, których infiltracja jest wskutek tego niepożądana, szczególnie w młodych, organizujących się dopiero państwach, jako hamująca i opóźniająca proces ich wewnętrznej konsolidacji.

Ale właśnie one — te młode, organizujące się państwa, bardzo często stają w położeniu o tyle trudnym a nawet paradoksalnym, iż rade byłyby ze względów narodowo-kulturalnych i wewnętrzno-politycznych unikać imigracji tych żywiołów obcych, których przychodźstwo rozpatrywane pod kątem widzenia koniecznej ewolucji gospodarczej jest co najmniej wskazane i pożądane.

Kolizje tego rodzaju nie należą do rzadkości; wywierają zaś zasadniczy wpływ na kształtowanie polityki imigracyjnej wielu państw i tłumaczą niejedno inaczej niezrozumiałe posunięcie.

Łatwo zaobserwować, iż prócz przyczyn generalnych, wiodących do reglamentacji przychodźstwa, działają i przyczyny specjalne, związane z pewnymi specjalnymi cechami i właściwościami narodowościowymi imigrantów, które wywołują w poszczególnych krajach imigracji szeroko zróżnicowaną reakcję, zależnie od tego, czy zyskują ocenę przychylną, czy też ujemną.

W odniesieniu do Żydów stwierdzono już istnienie wewnętrznie uwarunkowanych ograniczeń imigracyjnych z racji charakterystycznej struktury zawodowej.

Podobne znaczenie przypisać należy bardzo silnie przez nich akcentowanej odrębności kulturalnej, ponieważ budzi ona w wielu państwach ostrą reakcję. Silnym sprzymierzeńcem żywiołów niechętnych imigracji żydowskiej jest opinia o antypaństwowym nastawieniu i działalności wyrotowej Żydów, wygrywana przy przedstawianiu imigracji żydowskiej, jako niebezpiecznej dla stosunków wewnętrzno-politycznych i ustroju państwa imi-

gracyjnego. Niski standart życiowy emigracji żydowskiej też nie ułatwia wjazdu do krajów o wyższej stopie.

Poważną rolę jako czynnik skłaniający do wprowadzenia w życie ograniczeń imigracyjnych grają momenty niechęci rasowej, wypływające z awersji dyktowanej odrębnością kulturalną względnie skrajną nędzą sproletaryzowanych mas żydostwa.

W konkluzji dochodzi się do wniosku, iż w zahamowaniu emigracji żydowskiej widzieć należy skutek nie tylko ogólnie działających przyczyn ale w niemniejszym stopniu i przyczyn specjalnych, jako następstw właściwości narodowych, bądź to rzeczywiście istniejących, bądź też w opinii państw imigracyjnych żywiowskiemu przypisywanych.

Drogi i środki przeciwdziałania. Dokładna znajomość przyczyn wpływających na reglamentowanie przychodźstwa posiada pierwszorzędne znaczenie dla ustalenia terapii, która by zapewniła zmianę stosunków na lepsze.

Działanie przyczyn natury ogólnej pozostaje poza sferą wpływów jednostki, czy też nawet narodu bezpieczeństwa; zależne jest ono od międzynarodowej koniunktury, od konstelacji wewnętrzno-politycznej w państwie imigracyjnym i od umów międzynarodowych. Wzgląd na faktycznie i obiektywnie istniejącą możliwość zniesienia przyczyn natury ogólnej w drodze bilateralnych czy multilateralnych umów międzynarodowych nie pozwala żadnemu dalej patrzącemu mężowi stanu na traktowanie dziś aktualnych ograniczeń imigracyjnych jako czegoś stałego, niezmiennego i nieodwracalnego, przeciwnie — musi on w nich widzieć coś przejściowego, odwracalnego i dającego się zmienić.

Przyjmując tak sprecyzowany pogląd na zagadnienie ogólnych przyczyn reglamentacji przychodźstwa jako punkt wyjścia, tym baczniejszą zwrócić należy uwagę na wartość i jakość materiału imigracyjnego, który w razie zniesienia ograniczeń imigracyjnych winien być dobierany i selekcjonowany w sposób uwzględniający potrzeby kraju imigracji.

I tu właśnie wysuwa się problem przyczyn specjalnych, który gdy idzie o sprawę emigracji żydowskiej ma nie mniejszą wagę gatunkową, jak u innych ras i narodowości.

Ewolucja ograniczeń imigracji żydowskiej zdaje się wskazywać, iż warunkującą przyczyną specjalną wyrastającą na podłożu zastrzeżeń o charakterze bądź psychologicznym (np. niechęć rasowa), bądź wewnętrzno-politycznym (struktura zawodowa, standard życia, odrębność kulturalna), bądź też — światopoglądowym (antypaństwowe nastawienie, działalność wywrotowa) przy czym zarzuty obiektywnie uzasadnione mieszają się z innymi mniej lub więcej bezpodstawnymi.

Jedne i drugie jednak wpływają podwiązująco na możliwości imigracyjne. Z tego też powodu winny być traktowane poważnie i poważnie zwalczane. Gdzie źródła zła tkwią istotnie w żydostwie, tam wskazana jest usilna akcja konstruktywna,

zmierzająca do ich usunięcia, gdzie natomiast idzie o walkę z bezpodstawną ujemną opinią -- wystarczy świadoma celu propaganda i roztropnie dobrany a silny argument.

Niezależnie od obiektywnej słuszności wysuwanych przeciw Żydom zastrzeżeń (uzasadnione, nieuzasadnione) i niezależnie od ich charakteru (psychologiczne, wewnątrzno-polityczne, światopoglądowe) szanse kontrakcji układają się bardzo rozmaicie.

Walka z zarzutami natury psychologicznej z góry skazana jest na niepowodzenie, ponieważ na psychologicznie odczuwaną niechęć rasową nie ma w zasadzie środka reakcji zdolnego trafić w szersze masy, a metody psychologicznego działania mają z natury rzeczy bardzo skromny i ograniczony zasięg.

W rządzie zastrzeżeń dyktowanych względami wewnątrzno-politycznymi zasługują na uwagę: sprawa anormalnej struktury zawodowej, zagadnienie niskiej stopy życiowej i problem żydowskiej odrębności kulturalnej.

Konieczność daleko idącej reformy żydowskiej struktury zawodowej jest dziś aksjomatem, wysuwany przez kierujące sfery żydowskie, które zdają sobie dokładnie sprawę z opłakanych następstw jednostronności zawodowej, jako czynnika ograniczającego możliwości migracyjne i stanowiącego jedną z głównych trosk syjonizmu, niezdolnego, bez dostatecznie silnej liczebnie warstwy rolników, do faktycznego opanowania ziemi w Palestynie. Hasło „produktywizacji mas żydowskich” jest tedy wezwaniem uznanym i realizowanym przez szereg ideowych organizacji.

Problem produktywizacji mas żydowskich wiąże się ściśle ze sprawą standardu życiowego. Jak długo migrująca masa żydowska jest słabo zawodowo zróżnicowanym zbiorowiskiem indywiduów, tak długo przedstawia element mniej pożądaný i silniej zwalczany, niż gdyby skład jej pod tym względem był urozmaicony. Poza tym wyraźne zróżnicowanie zawodowe jest normalną cechą emigracji, stojącej na wyższym poziomie kulturalnym z powodu silniejszego udziału ludzi lepiej wykształconych, więcej wymagających i korzystniej sytuowanych.

Osobne, a niezwykle ważne zagadnienie — to kwestia żydowskiej odrębności kulturalnej i odporności na asymilację. Respektując w całej rozciągłości prawa każdego narodu do pielęgnowania własnego dorobku kulturalnego, pomnażania go i przekazywania dalszym pokoleniom, trzeba stwierdzić, iż akcentowanie odrębności kulturalnej przejawiać się może rzeczowo gdy w rachubę wchodzi treść, formalnie o ile ma charakter czysto zewnętrzny lub w obu postaciach równocześnie jakkolwiek niekoniecznie równomiernie. Obserwacja wskazuje, iż pewna modernizacja niektórych form manifestujących żydowską odrębność kulturalną (ubiór, noszenie się, żargon) mogłaby w wielu wypadkach — nie naruszając w niczym treści — przyczynić się do wydatnego pozyskania opinii publicznej w krajach imigracji.

Jak widać — zastrzeżenia wysuwane przez kraje imigracyjne ze względów wewnętrzno-politycznych są podzielane przez duży odłam światlejszego żydostwa; docenia on niebezpieczeństwa, jakie kryje w sobie spaczona struktura zawodowa, niski poziom stopy życiowej i za daleko posunięte formalnie podkreślanie odrębności kulturalnej.

Do niewątpliwie szczególnie utrudniających sytuację narodu żydowskiego jako całości zaliczyć należy opinię, przedstawiającą Żydów jako element w czambuł antypaństwowy i wywrotowy. Nie wchodząc tu w genezę wzmiankowanej opinii i pomijając dyskusję przesłanek, które przyczyniły się do jej ugruntowania i rozpowszechnienia, tym usilniej wskazać należy na konieczność zorganizowanego przeciwdziałania. Formy akcji zależą — rzecz prosta — od postawy społeczeństwa żydowskiego, w szczególności od istniejących w jego łonie organizacji społecznych, ideowych, politycznych i t. p. Powołanie przez odpowiednie czynniki żydowskie instytucji czy organizacji, której zadaniem byłaby obrona przed wzmiankowanymi zarzutami i ich dementowanie — oddałoby sprawie dobre usługi.

Przeprowadzona dyskusja prowadzi do wniosku, iż istniejące ograniczenia imigracyjne są w dużej mierze następstwem przyczyn tkwiących w samym żydostwie, i że podjęcie akcji w kierunku ich usunięcia stanowi zasadniczy krok po linii przygotowania i ułatwienia wychodźstwa.

Stanowisko i rola Państwa Polskiego. Z dotychczasowych rozważań wynika jasno, iż w interesie zniesienia ograniczeń imigracyjnych dla Żydów koniecznością jest zmiana niektórych żydowskich właściwości narodowych i pozyskanie opinii światowej dla sprawy emigracji żydowskiej w ogóle.

W tak zakrojonej akcji nietrudno sprecyzować stanowisko i rolę Państwa Polskiego, które w imię dobrze rozumianych obopólnych interesów odniosłoby się prawdopodobnie z jak najdalej posuniętą przychylnością i pomocą do poczynań żydowskich.

W płaszczyźnie międzynarodowej mogą wchodzić w rachubę:

1) interwencje dyplomatyczne o charakterze politycznym i handlowo-gospodarczym, przedsięwzięte równoległe i w porozumieniu z centralami światowych organizacji żydowskich.

2) Świadczenie opieki konsularnej Żydom-obywatelom polskim.

3) Pomoc organizacyjna — jako też —

4) w pewnych granicach finansowa przy realizowaniu wychodźstwa.

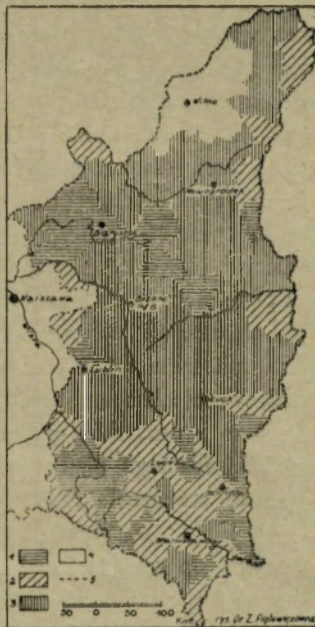
Szerszy zakres mogłaby przybrać akcja w płaszczyźnie wewnętrznej, gdzie na pierwszy plan wysuwa się pomoc państwa w dziele produktywizacji i przysposobienia zarekrutowanego materiału emigracyjnego, oraz popieranie

bez względu na zabarwienie polityczne zarówno instytucji i organizacji emigracyjnych, jak i indywidualnego i masowego wychodźstwa.

Pomoc świadczona i okazywana przez państwo miałyby w pierwszym rzędzie charakter **f o r m a l n y**, polegający na wydaniu szeregu zarządzeń administracyjnych, ułatwiających wystawianie dokumentów personalnych, likwidację interesów, przekazywanie pieniędzy itd. Pomoc materialna jest do pomyslenia w postaci częściowego udziału państwa w finansowaniu wychodźstwa, produktywizacji zarekrutowanych emigrantów i ich przysposobienia, jako też ewentualnych kredytów towarowych na terenie osadniczym (np. długo i średnio-terminowe kredyty na materiały budowlane, narzędzia rolnicze i t. d. importowane z Polski).

W produktywizacji wychodźców mogłaby odegrać poważniejszą rolę pomoc ze strony istniejących urzędów wojskowych i komunalnych (mieszkanie, łaźnie, opieka lekarska, sprzęt do wychowania fizycznego i t. d.).

**Mapa rzeczywistego przyrostu
ludności wyznania moźeszowego
w wschodniej Polsce
(1921 — 1931)**

O b j a ś n i e n i e :

1. Ubytek (depopulacja).
2. Słaby przyrost rzeczywisty (część przyrostu naturalnego emigracji).
3. Silny przyrost rzeczywisty (przyrost rzeczywisty większy od przyrostu naturalnego).
4. Obszar nie objęty spisem z 1921 r.
5. Granica zbadanego obszaru.

Najdalej posuniętą formą pomocy rzeczowej byłby współdziałanie państwa we wszechstronnie pomyślanym szkoleniu zarekrutowanych emigrantów, co pozostaje poza tym w ścisłym związku z pomocą materialną w zakresie produktywizacji.

Pomoc **o r g a n i z a c y j n a** państwa polegałaby na zapewnieniu emigracji żydowskiej możliwości korzystania ze związanych z wychodźstwem urzędów (hotel emigracyjny, niższe przejazdy, opieka w czasie transportu i w pierwszym okresie zagospodarowania się wychodźcy i t. d.).

Ogólnie należy jeszcze zaznaczyć, że udział państwa w finansowaniu emigracji i prac przygotowawczych winien być częściowy, sama zaś akcja powinna obejmować wyłącznie element zarekrutowany, pozostający przez cały czas przysposobienia pod stałym nadzorem lekarskim.

W każdym razie faktem jest, iż ocena ewentualnej roli Państwa Polskiego w żydowskiej akcji emigracyjnej dowodzi istnienia wspólności interesów, co stanowi korzystny horoskop i otwiera widoki na pomyślną i owocną kolaborację z pożytkiem dla obu stron.

Możliwości emigracji żydowskiej w skali wszechświatowej. Współczesna emigracja żydowska ma do wyboru 3 typy państw: wysokocywilizowane (np. Stany Zjednoczone A. P.) nie wchodzi ani dla emigracji czasowej, ani tym bardziej zorganizowanej. Posiadają natomiast duże znaczenie dla emigracji indywidualnej, kierującej się do krewnych. Kraje tworzącej się cywilizacji (np. Argentyna, Brazylia, Palestyna) dopuszczają wprawdzie masową imigrację, ale bronią się przed zorganizowaną na skutek wzmiankowanego już wzrostu poczucia narodowego i państwowego, oraz w związku z dążeniem do prawidłowego ukształtowania struktury zawodowej. Pewne odchylenia od zasadniczej linii polityki imigracyjnej są w państwach tego typu do pomyślenia na tle sprzecznych postulatów polityki gospodarczej i ludnościowej. Wielki teren dla imigracji żydowskiej przedstawiają kraje niecywilizowane (np. Madagaskar, Guyana, Nowa Kaledonia, Reuniony, do pewnego stopnia Syria, Australia, Nowa Zelandia, Kuba, San Domingo, państwa Środkowej Ameryki i t. d.). Teren ten jest niewyzyskany dotąd bądź z powodu niedostatecznej penetracji, bądź też na skutek nie wystarczającego finansowania. Kraje te albo nie były obszarami żydowskiej kolonizacji rolniczej z powodu niechęci Żydów do osiadania na roli, albo też zapoczątkowane osadnictwo rolnicze załamywało się na skutek bezideowości elementu kolonizującego.

Dlatego jednym z warunków powodzenia emigracji pozapalestyńskiej jest stworzenie odpowiedniej ideologii dla ruchu terytorialistycznego, w którym należało by widzieć dążenie do stworzenia kolonii osadniczych dla narodowego państwa palestyńskiego.

Takie podejście do młodego ruchu terytorialistycznego przez starszy syjonizm było by równoznaczne ze wzmocnieniem syjonizmu, ze stworzeniem bujnej podstawy ideologicznej dla terytorializmu, z włączeniem obu działań raz na zawsze w orbitę zorganizowanych i scharmonizowanych ogólnonarodowych poczynań i ze znakomitą rozszerzeniem możliwości emigracyjnych.

D. c. wykazu wydawnictw

12. Dr Stanisław Orsini-Rosenberg: Procesy rozkładowe w grupach etnicznych niezorganizowanych. 1933 (wyczerpane)	„ 2.—
13. Karol Kaschnitz: Prasa niemiecka w Polsce. 1933	„ 2.—
14. Leopold Halpern: Polityka żydowska w Sejmie i Senacie Rzeczypospolitej Polskiej 1919—1933. 1933	„ 2.—
15. Dr Eugeniusz Zdrojewski: Szkolnictwo polskie w Niemczech. 1934	„ 3.—
16. Helena Monwidówna: Szkolnictwo polskie w Litwie. 1934	„ 2.—
17. Dr Kazimierz Lewicki: Sprawa Unii Kościoła Wschodniego z Rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej. 1934	„ 2.—
18. Witold Sworakowski: Polacy w Łotwie. Uwagi o ich liczbie i rozmieszczeniu, składzie wyznaniowym, podziale według płci i wieku, analfabetyzmie i strukturze społeczno-gospodarczej na podstawie łotewskiego spisu ludności 1930 r. 1934	„ 2.—
19. Dr Janusz Woliński: Król Jan III a sprawa Ukrainy 1674—1675. 1934	„ 2.50
20. Dr E. Ringelblum: Projekty i próby przewarstwowienia Żydów w epoce stanisławowskiej. 1934	„ 2.50
21. Henryk Ignacy Łubieński: Kościół Grecko-Katolicki w województwach południowo-wschodnich. 1935 (wyczerpane)	„ 1.50
22. Leon Zieleniewski: Zagadnienie mniejszości narodowych w Konstytucji Rzeczypospolitej. 1935 r.	„ 1.50
23. Stanisław J. Paprocki: Narodowości Rzeczypospolitej wobec zgonu Józefa Piłsudskiego. 1935	„ 2.—
24. A. Prowalski: Spółdzielcze związki mniejszości narodowych w Polsce a nowelizacja ustawy o spółdzielniach. 1935 (wyczerpane)	„ 2.—
25. Dr Alfons Krysiński: Rozwój stosunków etnicznych na Ziemi Czerwieńskiej w Polsce Odrodzonej. 1935	„ 2.50
26. Józef Obrębski: Problem etniczny Polesia. 1936	„ 1.50
27. S. Fogelson: Ruch naturalny ludności na Polesiu. 1936	„ 4.—
28. Władysław Tomkiewicz: Unia Hadziacka. 1937	„ 2.—
29. S. Chmielewski: Stan szkolnictwa wśród Żydów w Polsce. 1937	„ 2.50
30. Dr Alfons Krysiński: Struktura narodowościowa miast polskich. 1937	„ 2.50
31. Wiktor Ormicki: Warunki i możliwości emigracji żydowskiej. 1937	„ —.80

IV. RÓŻNE.

1. Edward Maliszewski: Stosunki narodowościowe w Rzeczypospolitej Polskiej. 1923 (wyczerpane)	„ 5.—
2. Zygmunt Stoliński: Les Allemands en Pologne. 1927	„ 5.—
3. Zygmunt Stoliński: „Die deutsche Minderheit in Polen”. 1929	„ 3.—
4. Leon Zieleniewski: Ustawodawstwo językowe Rzeczypospolitej Polskiej. 1930	„ —.50
5. Leon Wasilewski: Aperçu critique sur „Die Nationalitäten in den Staaten Europas. Sammlung von Lageberichten”. 1931	„ —.50
6. Wacław Łypacewicz: La nature et les limites de la garantie de la S. d. N. concernant les stipulations minoritaires des traités et de sa compétence en matière de la procédure y relative. 1931 (wyczerpane)	„ —.50

D. c. wykazu wydawnictw

7. St. J. Paprocki: Ś.p. Tadeusz Hołówko wobec problemów narodowościowych. 1931 zł 1.—
8. Dziesięciolecie działalności Instytutu Badań Spraw Narodowościowych, 1922—1932. 1932 (wyczerpane)
9. The polish and non-polish population of Poland. 1932 (wyczerpane)
10. Minority affairs and Poland — praca zbiorowa pod redakcją St. J. Paprockiego. 1935 „ 3.50
11. La Pologne et le problème des minorités — praca zbiorowa pod redakcją St. J. Paprockiego. 1935 „ 3.50
12. Polen und das Minderheitenproblem — praca zbiorowa pod redakcją St. J. Paprockiego. 1935 „ 3.50
13. Działalność Instytutu Badań Spraw Narodowościowych 1921—1936. 1936 (brosz. bezpł.)
- 14—20. Piotr Grzegorzczak: Bibliografia mniejszości narodowych w Polsce za lata 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935 po „ 2.—
21. Ku czci Leona Wasilewskiego. 1937 „ 2.—
22. Dr Bogdan Zaborski: Les nationalités et les confessions en Pologne d'après le recensement de 1931. Remarques générales. 1937 „ 1.—
23. Witold Sworakowski: Skorowidz rzeczowy „Spraw Narodowościowych” za lata 1927—1931. 1933 (wyczerpane)
24. Maks Berżyński: Skorowidz rzeczowy „Spraw Narodowościowych” za lata 1932—1936. 1937 (brosz. bezpł.)
25. Maks Berżyński: Bibliografia mniejszości narodowych w Polsce za r. 1936 (w przygotowaniu)

V. PRACE WYDZIAŁU POPULACYJNO-MIGRACYJNEGO

1. Wiktor Ormicki: Problemat ludnościowy w Polsce. 1937 zł 2
2. Wiktor Ormicki: Gęstość wiejskiej ludności rolniczej w Polsce (1931). 1937 „ 2.—
3. S. Fogelson: Przyrost naturalny ludności żydowskiej w Polsce. 1937 „ 1.
4. Wiktor Ormicki: Zagadnienie urbanizacji w Polsce (w przygotowaniu)

VI. PRACE O POŁOŻENIU GOSPODARCZYM LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W POLSCE.

1. A. Prowalski: Spółdzielczość żydowska w Polsce. 1933 zł 2.—
2. I. Bornstein: Rzemiosło żydowskie w Polsce. 1936 „ 5.—

VII. PERIODYKI.

1. „Sprawy Narodowościowe” — dwumiesięcznik w prenumeracie w kraju zł 15.—
za granicą „ 22.—
Roczniki „Spraw Narodowościowych” (1927, 1928, 1929 — wyczerpane; są do nabycia poszczególne zeszyty), 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936 po „ 18.—
2. „Questions Minoritaires” — kwartalnik (wychodził do r. 1937).
Roczniki 1928—1936 wyczerpane; są do nabycia poszczególne zeszyty po „ 1.50